

tartsák meg, az volt a válasz, hogy esetleg ott fogják tartani, ha más város nem hívja meg a polgármestereket. A vidéki városok vezetői ma még tehát huzódnak a székesfővárossal való ölekezéstől, ami a fentebb elmondottakat figyelembe véve, elég érthető dolog. Ismerni kell ezt a régi közmondást: *Timeo Danaos et dona ferrentes.*

Munkáslakásokat!

— Nagyváradon és Szegeden. —

(Saját tudósítónktól.) Építsünk munkáslakásokat! Ez óhaj lenne, sőt már jelszó is lenne, még pedig olyan régi óhaj, és olyan régi jelszó, hogy már igazán *közhely* lett belőle. Pedig nem bolondság, a város legégetőbb szüksége ennek a már nagyon régi keletű frázisnak a megvalósítása.

Különböző körülmények adnak most ennek a jelszónak aktualitást. Az elsőt: a nagyon érzett szükségét nem is számítva, először Szeged város tanácsának ez ügyre tett indítványa, a másik az a kezdeményező lépés, melyet az *ujszegedi* kenderfonógyár tett azaz, hogy a saját munkásai számára épített házakat megfelelő lakásokkal és a harmadik, hogy Nagyváradon ebben az irányban nagyszabású vállalkozás indult meg a város hatósága és magánvállalkozók részéről.

Nagyváradon okos építető üzletemberek belátták azt, hogy a város a maga erejével, a maga nagyon igénybevett adminisztrációs gépezetével nem képes ily nagyszabású vállalkozásba bocsátkozni, építkezést ellenőrizni, házakat kezelni és *at last but no least* — nagy tőkét befektetni.

Ebben a tekintetben pedig nincs semmi különbség Szeged és Nagyvárad között. Szegeden a városi hatóságnak meg van az ezernyi ügyes-bajos dolga, mint Nagyváradénak. Szeged vezető emberei annyira túl vannak terhelve munkával, tervekkel, hogy igazán nincs érkezésük a munkásház eszméjével tüzetesen foglalkozni, s az egész tervet kezdetűl a kivitelig végig simán, akadálytalanul lefolytatni. Ezért nagyon kívánatos lenne, ha Szegeden is akadnának élelmes vállalkozók, akik hajlandók lennének ennek az ügynek szentelni idejüket és tehetségüket.

Lássuk csak közelebbről azt az ajánlatot, melyet jónévű nagyváradai építész cég tett Nagyváradnak:

Az ajánlat gerince ez: Nagyvárad közel négyszáz munkáslakáshoz jut 1912 november 1-én anélkül, hogy egy fillér megterhelést vállalna magára. A vállalkozó cég felépíti a házakat, megalkotja a szükséges utcarendezéseket, átadja a lakásokat tökéletesen készen és garantálja, hogy abszolút minimális béreket szedvén a munkásoktól, a jövedelem teljesen fedezi annak a költségeknek a törlesztését, amelyet a munkáslakások fölépítése céljából a város fölvesz. Itt tehát tényleg minden kockázat nélkül jut a város abba helyzetbe, hogy — úgy mondjuk — becsületbeli köteletségét, szociális föladatainak legelsejét: az ipari munkások otthonának létesítését teljesítse.

Nagyváradon egyelőre huszonnyolc házban négyszáz lakás építésére tesz ajánlatot az építető cég. A szükséges telket a város adná s a szükséges tőkét, 1.640.000 koronát 5.23 százalékkal megszerzi az ajánlattevő cég, mely összegnek 50 évi amortizációja, valamint a házak föntartási és kezelési költsége bőségesen megtérül az aránylag csekély lakbérékből is.

A lakások és lakásárak a következőképp vannak kontemplálva:

96 lakás egy szoba, konyha, kamra á 120.— = 11,520 korona.

296 lakás egy szoba, konyha, kamra á 210.— = 62,160 korona.

44 lakás két szoba konyha, kamra á 290.— = 12,760 korona.

40 lakás két szoba, konyha, kamra á 310.— = 12,400 korona.

=10 üzlethelyiség á 550.— = 5,500 korona.

Összesen 104,340 korona.

Ebből az évi jövedelemből leszámít a város az épületek fentartásáért, mintegy 05 százalékkal számítva 7,200 koronát, 14 házmesteri lakásért á 210. = 2,940 koronát, kezelési és gondnoksági költségeikért 3,500 koronát, biztosítási költségeikért 500 koronát. Összesen tehát a vállalkozó cég javára 14,140 koronát.

A nyers bevételből ekként maradó 90,200 korona összegből kötelesek a vállalkozók a város közönségének beszolgáltatni 85,772 koronát a fölveendő 1.640,000 korona költségen 5.23 százalékos törlesztési hányada fejében. Az ezek után fennmaradó 4,428 koronát pedig biztosítékul visszatartják az esetleges üresen álló lakások bérleti összegének fedezetéül.

Látjuk tehát, hogy Nagyvárad városának semmi rizikója nincs, s akik az építési vállalkozókat ismerik, azok gondolhatják hogy

nek. Itt vannak ama borzasztó rejtekek, élő temetőinek rabirintusa, ahol vezirek, udvari méltóságok a sötétben imádkozva várták a hóhér megjelenését, vagy megöriültek a kétségbeeséstől és a falakon hagyták körmeik és koponyájuk véres nyomait. A földszinten van a nagy kerek terem, az ugynevezett vérbörtön, ahol titokban fejezték le az elítélteket és a fejüket egy kutba dobták, amit vértutnak hívtak. Még látszik a nyílása az egyenetlen padlózat közepén befödve két köllappal. Alatta volt az ugynevezett sziklabarlang boltozatáról lefüggő lámpástól világítva, ahol kínzásul szíjjat hasítottak az elítéltek bőréből, forró szurkot öntöttek az ostoroktól tépett sebekbe, dorongokkal törték össze kezét-lábát és a vonagló rémes ordítása csak gyöngye panasz-szóként ért el a torony rabjainak a fülébe.

A többi toronyban mindenütt és a falakon keresztül-kasul mennek a sötét folyosók, titkos lépcsők, kis ajtók vaslappal vagy gerendával elzárva, amelyek alatt utolszor hajtották meg fejüket a persák, főhercegek, kormányzók, kamarások, magasrangú tisztek fiatalságuk és erejük teljességében, amelytől egyszerre megfosztották őket. Fejük már vérrel öntözte a vár falát, mikor a feleségeik ünnepélyesen öltözve várták őket a hárem ragyogó pompája közt. E nedvességtől cse-

pegő folyosókon, sirbolti lépcsőkön lámpák fényénél éjente katonák és véreskezű hóhérok jártak; hirnökök jöttek a Szerályból, hogy meghozzák a szultántól az utolsó „nem“-et a remény végső csillámától még biztatott elítélteknek. A kimeredt szemű holttesteket, torkukon a rettenetes selyem-kötéllel, itt hordták a csauszok fáradtan, kimerülten a sok küzdelemben, amit e sötét üregekben a kétségbeesettek ellen folytattak. Sztambul tulsó végén, a Szerály-dombon volt a szultáni udvar rettenetes törvény-széke. Itt pedig a halál borzalmas gépezete, hét köböl való vérpaddal, amely a hold fényénél szárazföldről és tengerről kapta eleven áldozatait és napkeltére csak levágott fejeket és holttesteket adott vissza. A toronyok tetejéről, mely alatt az áldozatok vonaglottak, az éjjeli örök látták a távolban a Szerály kioszkjait, amelyek ki voltak világítva a szultáni ünnepélyekre.

És most bizonyos örömet érez az ember, hogy ezt az átkos várat csaknem szétrombolva látja, mintha az áldozatok mind föl-támadva, körmükkel kaparták és fogaikkal szedték volna szét, hogy megboszulják magukat a falakon, ha már nem boszulhatják meg az embereken.

sem szoktak a *tisztességes haszon* reménye nélkül, tisztán *közérdekből* vállalkozni.

Kívánatos lenne és reméljük, hogy Szegeden is akad olyan vállalkozó cég, amelyik hajlandó lesz erre a vállalkozásra. Szegeden ugyan édes-kevés lenne négyszáz lakás, mert itt legalább ezer lakásra lenne szükség, de úgy hisszük, hogy mennél nagyobb számban építik a munkásházakat, annál jobban kifizetődik a vállalkozás.

Szó lehetne még arról, hogy külföldi példára úgy tervezzék ezeknek a munkásházaknak a megépítését, hogy azok bizonyos idő múlva a *bérlő munkások tulajdonába menjenek át*. Erről beszélni azonban ma még korai. Először csak tegyenek ajánlatot, de mennél előbb, mert Szegeden a kislakásokban az inség igazán botrányos. Piszkos; dohos pince-odukban laknak az emberek, s olyan árakat fizetnek, hogy azért egészséges, tiszta lakásokat adhat bérebe a város. Hogy mily botrányosak az állapotok, ezt bizonyítja Balogh Károly pénzügyi tanácsosnak a pénzügyi bizottságban tartott beszéde, melyben a lakóknak ezekből a lakásokból hatóságilag való kilakoltatását ajánlotta!

Természetes azonban, hogy az utcára nem lehet senkit kilakoltatni, s előbb szükséges a kilakoltatandók részére lakásokról gondoskodni. Itt kell kezdeni a dolgot, — de el kell kezdeni, mert már is késő.

A szegedi egyetemért.

— Monstre küldöttség a kormánynál. —

(Saját tudósítónktól.) Szerdán délben kerési föl Budapesten, a képviselőház kupolacsarnokában Héderváry Károly gróf miniszterelnököt és Zichy János gróf vallás- és közoktatásügyi minisztert a szegedi egyetem érdekében az a hatalmas monstre küldöttség, amelyben részt vesz a Délvidék minden számottevő tényezője, vezetője. Ez a küldöttség demonstrálni fogja azt az országos érdeket, amelynek célja, hogy Szegeden állítsák fel a harmadik egyetemet. Nap-nap után érkeznek levelek, táviratok Lázár György dr polgármesterhez, amelyekben az ország előkelőségei jelentik be, hogy a küldöttségben részt vesznek.

Hétfőn Szabolcska Mihály temesvári lelkész, az országos nevű író levélben jelentette be, hogy a *temesvári Arany János Társaság* nevében vesz részt a küldöttségben. Ugyancsak levélben jelentették be részvételüket Hosszu Vazul lugosi görög katolikus püspök, Lengyel Zoltán országgyűlési képviselő és még mások. Csernoch János dr kalocsai érsekkel személyesen beszélt Lázár György dr polgármester, aki az érseket vasárnap Kalocsán fölkereste és akinek a főpap a legnagyobb örömmel ígérte meg, hogy ő is megjelenik a küldöttséggel a kormány tagjai előtt és intézkedni fog, hogy a *katolikus főpapok közül minél többen támogassák részvételükkel Szeged jogos kívánságát*.

A szegedi törvényhatóság tagjai közül a polgármester a következőket kérte föl a küldöttségben való megjelenésre: Becsey Károly dr, Barmos György, Bokor Adolf, Bokor Károly, Csáki Vencel, Csányi Sándor, Cserzy Mihály, Csikós Nagy József, Gaál Kálmán, Holtzer Tivadar, Hutter József, Jászai Géza, Kárpáthy Károly, Kertész Sándor, Kiss Arnold, Kónya János, Koós Elemér, Kószó István dr, Kovács József dr, Kugler Albert, László Kálmán, Lengyel Győző, Lippay György dr, Löw Immanuel, Nyári György, Papp István, Pálffy Dániel, Perjessy László, Regdon Sándor, Rósa Izsó dr, Sárosi János Striegl F. József, Szabó Sándor, Szarvady Lajos, Singer Kornél, Tóth Ferenc, Tóth Péter, Vadász Lajos, Várhelyi József, Vetró Lajos, Weiner Miksa, Wagner Gusztáv. Rajtuk kívül még levelet intézett a polgármester Bereczk Sándor, Thomav József, Sévity Lázár lelkészekhez és Zárkövy Bo-